

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Kürthy György*
Cím: *A Nemzeti és az Opera áthelyezése*

Forrás: *Pesti Hírlap*

Bp
(Hely)

1928. 10. 7.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (C)

Osztályozás

Tárgy *792*

Hely

Idő

"1928"

Személy

A Nemzeti és az Opera áthelyezése.

(Régi és új tervek.)

A Nemzeti Színház, (amely 1884-ig az operának is hajlékot adott) 1837-ben tudvalevőleg — „ideiglenesnek” építették. Ez az egyszerűségében is szép és nemes épület azonban olyan szolid munka volt, hogy amikor 1913-ban, *előregedés* címén, lebontották, szilárdabbnak bizonyult a legmodernebb vasbetonkonstrukcióknál is.

A régi Grassalkovich-teleken felépült színház azonban csak rossz tervezetés és huza-vona után került arra a helyre, mert hiszen, mint annyi más kulturintézményünket, nemzeti színjátszásunk és az állandó magyar teátrum felépítésének ügyét is a legnagyobb magyar, gr. *Széchenyi István*, vette először kezébe és csak miután egyéb törekvések és érdekek kedvét szegték, állott félre az utból. *Széchenyinek* két kedvence terve volt az épület elhelyezésére és talán nem is érdekes véletlen, hogy mindkét helyre az ő két más alkotása került. Az egyik a *Hatvani* (Kossuth Lajos-) utcai Nemzeti Casinó, a másik a *Dunaparti* (Ferenc József uti) M. Tud. Akadémia helye.

Ez utóbbi telekre gondolt színházépület tervrajza megvan. Sikerült a székesfevárosi levéltárban eredetijét felfedezni és *Garaonyi Albert* főlevéltáros ur szíves engedelmével itt közöljük ugy ezt, mint a következő, szintén nemkevesebb érdekes plánumokat.

Széchenyi a Nemzeti Színházat tehát éppen oda tervezte, ahol most az Akadémia áll, harmadik nagy alkotása, a *Lánchíd* mellé. Az akkor még kietlen, lakatlan területen abban az időben kezdtek épülni azok a házak, melyek a későbbi teret olyan harmonikusan kedvessé tették: a *Lloyd* és a mostani főkapitányság épülete, a hajdani *István-szálló* és a *Diana-fürdő*. Méltó és stílusos bekeretezése lett volna a szintén empire-modorn színház is, melynek hátsó vis-a-vis-jával a gróf a *Harmincad-épületet* szánta.

A színház azonban mégis a városon kívülre, a *Kerepesi-ut* portengerébe került, hogy békésen mű-

ködjék évtizedeken keresztül, keblén egyként melegengetvén drámát, vígjátékot, népszínművet, operát, sőt néha még táncosok és artisták mutatványait is.

Hovatovább azonban ennek a sok műfajnak részére szűkek voltak a falak. Először a népszínművön volt ki a Népszínházba, de ugyanakkor egyre jobban felmerült az az óhaj, hogy a magasabb zenei muzsa is önálló házba kerüljön. Az operaház első, ránkmaradt terve 1868-ból való és szintén a fővárosi levéltár őrizte meg, aktívaival egyetemben. Ezt a tervet *Szumrák Pál* városi főmérnök készítette és — igen szerencsés módon — a Nemzeti Színházzal szemben levő háztömb (az u. n. Huszár- és Vigyázó-féle) telkein helyezte el, de fronttal nem a *Kerepesi* (Rákóczi-) utra, hanem a *Dohány-ut*cára, tehát éppen szemben a zsinagógával.

A beadvány a minisztériumban ad acta került éppúgy, mint a négy évvel későbbi, melyet br. *Orczy Lőrinc*, az akkori intendáns, egy „Jelentés” című füzetben terjesztett fel a kultuszminiszterhez és amelyben az új operaháznak tizenkét különböző elhelyezési lehetőségét vetette fel, illetőleg ajánlotta. Igen érdekesek ezek a megoldások, melyek tulajdonképpen csak négy helyrajzi gondolatot variálnak, és pedig: 1. az eredeti *Szumrák-féle* terv változatát (frontkiképzés a *Dohány-u.* — *Károly-körut* sarokra), 2. a „*Marokkói ház*” telkére (*Fürdő-u.* és *Deák F. tér* között), 3. a *Károly-kaszárnya* (mai Közp. Városháza) *Károly-körut*i részére, végül 4. a mai *Orsz. Casinó* helyére, tehát a *Semmelweis-u.* és *Kossuth Lajos-u.* sarkára. Amint látható, mind e megoldások vagy a *Bélváros* területén, vagy ennek közvetlen közelébe, de alig pár száz méternyire a Nemzeti Színházról, helyezték el az Operát, amely, mint adminisztratív testvérintézet, alkalmasabb helyen lett volna így. A végső elhelyezési megoldás azonban mégis az *Andrássy-ut*ra esett, amin persze most már nem lehet változtatni.

Gondolkozni kell azonban az új Nemzeti Színház felépítésén, mert bizony ma már husz éve, hogy idegen, nem is alkalmas és drága föld alatti kénytelen meghuzódni az állam, az ország első prózai műintézete, súlyos alérleti feltételek mellett színylődvé.

Legutóbb dr. *Klebelsberg* kultuszminiszter vette szárnai alá az ügyet, sőt személyesen is beleszólt az elhelyezési tervbe, amennyiben azt az ötletet vetette fel, vajjon nem lehetne-e az új színházat a belső körutak és a *Rákóczi-ut* keresztezésénél kiképzendő térre (ad analogiam: párizsi nagyopera) építeni. Ez az idea azonban, bármilyen grandiózusan hangzik is, építészetileg akármilyen szép lehetőségeket is rejt magában, már csak a költségek nagysága és az óriási forgalom akadályai következtében is önmagában omlik össze.

Elfogadhatóbbnak látszik, gazdaságilag és tradíciók szempontjából is racionálisabb azonban a régi, az ingyen *Grassalkovich*-telek felhasználása, ahova — egy kevés leleményességgel és jóakarattal — akár két színházat, a Nemzetit és a Kamarát is — fel lehetne építeni, ahogy *Párizsban* körülbelül ugyanekkora telken elfér a *Theatre des Champs Elysées* három színháza.

Sem a *Széchenyi*-, sem a *Szumrák*-, sem az *Orczy-féle* tervek készítőit névleg nem ismerjük. Ne ismerjük tehát ennek a legújabb plánumnak szerzőjét sem. Nem is fontos, fő az, hogy végre, annyi év után, újra alkalmas szállás jusson a nemzet első színházának. Előkelő, szép, de ne hivalkodó és ne nagyon drága épület, lehetőleg testvérintézményével kapcsolatosan, mikor is az adminisztrációs helyiségeket a föld felett, a raktárakat a föld alatt közösen lehessen elhelyezni; ahol a telek ne kerüljön semmibe, ezen a hagyomány megszentelte helyen, amely fekvésileg amúgy is a legalkalmasabb egész *Budapest*ben.

Kürthy György.